

LUNDS
UNIVERSITET

Malin Duveblad
Kandidatuppsats, Svenska som andraspråk, VT17
Handledare: Anna Flyman Mattsson
Språk- och Litteraturcentrum, Lunds Universitet

Utvecklingsstadier i perception av grammatik

*En studie av inlärares perception av
grammatiska strukturer i svenskan*

Sammandrag

Den här studien undersöker utvecklingsstadier i andraspråksinlärares förståelse, perception, av grammatiska strukturer i skrift i svenskan. Perceptionen mäts genom ett grammatikalitetstest, där informanterna antingen godkänner eller underkänner samt korrigerar meningar. Det förra betraktas här som *passiv perception* och det senare som *aktiv perception*. Studien utgår från Pienemanns processbarhetshierarki för svenska (Pienemann & Håkansson 1999:404) och testar perceptionen av följande grammatiska strukturer: presensändelse, preteritumändelse och pluraländelse (PT2), attributiv adjektivkongruens (PT3), inversion (PT4) samt negationens placering i bisatser (PT5).

Analysen sker både på gruppnivå och på individnivå. Resultatet visar att gruppen som helhet förstår PT2-strukturerna bäst och PT5-strukturerna sämst, och PT3-strukturerna marginellt bättre än PT4-strukturerna. På gruppnivå noteras alltså ett mönster hos perceptionen av grammatik som följer processbarhetsteorins utvecklingsstadier. Utifrån varje enskild informants testresultat undersöks även graden av implikation hos dessa utvecklingsstadier. Analysen visar att det råder viss, men inte total, implikation i inlärares perception av L2-grammatik, vilket tyder på att produktionen och perceptionen på detta område har mycket gemensamt.

Nyckelord: andraspråksinläring, svenska som andraspråk, utvecklingsstadier, processbarhetsteorin, förståelse, perception

Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställning	2
1.2	Disposition.....	3
2	Teori	3
2.1	Processbarhetsteorin	3
2.2	Tidigare forskning på utvecklingsstadier i perception	5
3	Metod	8
3.1	Bakgrund till metodval	9
3.2	Aktiv och passiv perception	9
3.3	Informanter	10
3.4	Testets innehåll	10
3.5	Genomförande	11
3.6	Databehandling.....	12
3.6.1	Svar i enlighet med instruktionerna	12
3.6.2	Svar som avviker från instruktionerna	13
3.6.3	Korrigeringar som ”nästan är där”	13
3.7	Analysmetod.....	15
4	Resultatanalys.....	17
4.1	Samlade poäng – på gruppnivå.....	17
4.2	Implikation – på individnivå.....	18
4.2.1	Visuella trappor	18
4.2.2	Absolut antal luckor hos informanter	20
4.2.3	Relativ täthet hos gruppen.....	22
5	Diskussion	23
5.1	a) PT:s utvecklingsstadier är inte fullt ut överförbara på perception.....	24
5.2	b) PT:s utvecklingsstadier gäller även perception	24
5.3	Metoddiskussion.....	25
5.3.1	Metodvalets validitet & genomförandets reliabilitet.....	25
5.3.2	Dataanvändning & analysinnehåll	26
5.3.3	Analysmetod.....	27
6	Avslutning	28
	Referenser.....	29
	Bilagor.....	32
	Bilaga 1. Instruktion	32
	Bilaga 2. Medgivande.....	33
	Bilaga 3. Informantformulär.....	34
	Bilaga 4. Test.....	35

1 Inledning

Inom språkforskningen har det länge diskuterats huruvida förståelse – hädanefter kallat *perception*¹ – och produktion fungerar som helt åtskilda system eller som sammanlänkade processer. Två forskare som argumenterat för det första är Levelt (1993:2) och White (1991:168), vars båda modeller över språket håller perception och produktion åtskilda. En forskare som däremot har betonat de gemensamma processerna för produktion och perception är Smolensky. Han menar att samma processningssystem kan bearbeta både produktion och perception – skillnaden ligger enbart i *vilket slags input* som behandlas (1996).

Innan forskningen har bevisat något, kan vi emellertid inte utgå från att dessa processer följs åt. Trots det förutsätts det inom andraspråkforskningen ofta, utan egentlig empirisk grund, att de utvecklingsmönster som förekommer i produktionen också ska gälla för perceptionen (Buyl 2010:i). Mot bakgrund av detta är det relevant för andraspråkforskningen att få rätsida på hur utvecklingen av grammatisk perception faktiskt förhåller sig till produktionen.

En teori som har spelat stor roll för kunskapen om grammatisk utveckling är Pienemanns processbarhetsteori (PT). Syftet med teorin är att förklara och förutsäga vilka grammatiska strukturer en inlärare kan hantera vid ett givet stadium i utvecklingen (Pienemann 1998:xv). Forskningen om dessa grammatiska utvecklingsstadier visar att de följer ett implikationellt mönster, där varje nivå är en nödvändig förutsättning för den följande (Pienemann 1998:6). Utöver Pienemanns egen empiri, har ett stort antal forskare efter honom bekräftat att inlärares grammatiska produktion följer PT-hierarkierna i en rad olika inlärarspråk – Hulstijn kommer i sin översikt över olika teorier om grammatisk andraspråkutveckling fram till att PT är den mest specifika och oemotsagda (2015).

Vi tillåter oss följande schematiska indelning av språk:

¹ Valet av just ordet *perception* för 'förståelse' följer vissa forskare inom fältet, bl. a. Keatinge & Keßler (2009), men går på tvärs med exempelvis Buyl & Housen (2015) och Spinner (2013), som i stället använder *reception* för förståelsen av ett fenomen och *perception* för själva sinnesförmågan och förmågan att uppfatta ett ljud.

Figur 1. Processbarhetsteorin tillämpad på produktion/perception respektive muntligt/skriftligt språk

	Muntligt språk	Skriftligt språk
Produktion	Original: Pienemann	Rahkonen & Håkansson
Perception	Buyl & Housen	Spinner; Degrenius

Först och främst kan vi konstatera att processbarhetsteorin, så som den är formulerad hos Pienemann, bara täcker en av rutorna: *muntlig produktion*². Flera ansatser har gjorts att testa processbarhetsteorins giltighet för de andra aspekterna av språkinläringen. Till exempel har (se figur 1) Rahkonen & Håkansson (2008) testat teorin på skriftlig produktion av svenska, och Buyl (2010) och Buyl & Housen (2013; 2015) har gjort detsamma för perception av engelskt tal. Spinner (2013) har testat perception av skriven engelska ur ett processbarhetsteoretiskt perspektiv, och Degrenius (2011) har gjort detsamma för svenska. Alla dessa studier beskrivs mer ingående i teoriavsnittet. Ingen av dem visar dock helt entydiga resultat.

1.1 Syfte och frågeställning

Det är uppenbart så att kunskapen om inläring av L2-grammatik inte är fullständig. Vi vet inte exakt hur tillämpbara PT:s utvecklingsstadier är på skrift. Och vi har ingen klarhet i hur grammatisk perception förhåller sig till produktionen, särskilt inte med tanke på svårigheten i att över huvud taget definiera och mäta förståelse. Syftet med detta arbete är således att öka kunskapen om utvecklingsstadier i perception av skrift. Inför det har jag definierat två aspekter av perception: *passiv perception*, som innebär att godkänna en struktur given i sin obligatoriska kontext³, och *aktiv perception*, som innebär att förstå behovet av en struktur med den obligatoriska kontexten given⁴. Arbetets frågeställning lyder: *Följer andraspråksinlärares aktiva och passiva perception av grammatiska strukturer i svenskan en implikationell ordningsföljd?*

² Pienemann har förvisso i förbifarten nämnt även förståelse i samband med PT – ”at any stage in the development the learner can produce *and comprehend* only those L2 linguistic forms which the current state of the language processor can handle” (Pienemann 2007:137, min kursivering) – men hans egen empiri bygger uteslutande på produktiv data (se Pienemann 1998:117-162).

³ Exempel: pluraländelsen i *Flickan har tre bollar*.

⁴ Exempel: behovet av pluraländelse i *Mannen har tre hund*.

1.2 Disposition

I teoridelen, avsnitt 2, redogör jag för processbarhetsteorin och tidigare forskning på utvecklingsstadier ur olika perspektiv. I avsnitt 3 beskriver jag mitt val av metod samt hur datainsamlingen, databehandlingen och analysen gått till. Resultaten från studien presenteras och analyseras i avsnitt 4 och diskuteras vidare i avsnitt 5. I avsnitt 6 sammanfattar jag arbetet och de slutsatser vi kan dra ur det.

2 Teori

I det här avsnittet kommer jag först närmare beskriva principerna bakom Pienemanns grammatiska utvecklingsstadier, hur de tillämpas på det svenska språket samt forskning på deras giltighet för såväl muntlig som skriftlig produktion. Därefter presenterar jag tidigare forskning på grammatiska utvecklingsstadier kopplat till perception, av både tal och skrift.

2.1 Processbarhetsteorin

ZISA-studien (Meisel m.fl. 1981) var en stor studie av gästarbetare i Tyskland som hade olika modersmål, men som alla visade sig följa vissa mönster i sin inläring av tyskans ordföljd. För att beskriva och förklara dessa resultat utvecklade Pienemann processbarhetsteorin (1998) – en universell teori som förutspår vilka grammatiska strukturer en inlärare kan processa vid ett givet stadium i utvecklingen av sitt andraspråk. Teorin omfattar både morfologi och syntax. Grundläggande är att enheterna som inlärares kan processa blir större och större: först hanterar inlärares inget informationsutbyte alls, därefter lexikal morfologi (*äpple-n*), därefter informationsutbyte inom frasen (*ett grönt äpple*) följt av informationsutbyte mellan fraser (*äpplet är grönt*). På den högsta PT-nivån processar inlärares informationsutbyte mellan satser (ordföljden i *att äpplet inte är rött*) (1998:115, mina exempel). Ordningsföljden mellan PT-nivåerna är implikationell. Det innebär att ingen nivå kan hoppas över och att varje stadium är en nödvändig förutsättning för nästa.

PT utgår från inlärares *processning* av de olika grammatiska strukturerna. Definitionen för processning är att inlärares ger ett produktivt exempel på strukturen i en obligatorisk kontext, ofta kallat *emergence* (Pienemann 1998:10). Det betyder inte att strukturen måste vara korrekt realiserad, eller att inlärares kommer få den rätt varje gång efter det⁵. Tillämpad på svensk morfosyntax ser processbarhetshierarkin ut såhär:

⁵ Det senare är en annan process, som ofta hänvisas till som *automatisering* (Flyman Mattsson & Håkansson 2010:15). Denna hålls strikt åtskild från processningen.

Tabell 1. PT:s utvecklingsstadier tillämpade på svenska

Nivå	Morfologi	Syntax
5: mellan satser		Negationsplacering i bisats: <i>om du inte vill</i> Indirekt fråga: <i>Jag vet inte hur hon gör</i>
4: mellan fraser	Predikativ kongruens: <i>Huset är gult; Barnen är glada</i>	Inversion: <i>Igår studerade jag</i>
3: inom fraser	Attributiv kongruens: <i>ett gult hus</i> Verbfras: <i>ska spela; har spelat</i>	Spetsställning av adverb + rak ordföljd: <i>*Igår jag studerade</i>
2: kategori	Plural, bestämdhet, presens, preteritum: <i>hundar; hunden; studerar; studerade</i>	SVO-ordföljd: <i>Jag studerade igår</i>
1: ord och fraser: <i>God morgon; Hur mår du?; Jag heter...</i>		

Fritt efter Pienemann & Håkansson (1999:404) samt Håkansson (2000:140).

På den första nivån har inläraren alltså enbart tillgång till oanalyserade ord och fraser i sitt lexikon. På nivå 2 processar inläraren lexikal morfologi för olika ordklasser: numerus och bestämdhet för substantiv; tempus för verb. Här råder kanonisk SVO-ordföljd. På PT-nivå 3 börjar inläraren processa information inom frasen, som attributiv adjektivkongruens med numerus och genus. Andra element än subjektet kan ta fundamentalsplats, men ordföljden är genomgående rak. Inversion processar inläraren först på PT-nivå 4, när hen börjar hantera informationsutbyte mellan fraser. I samband med det börjar hen också producera predikativ adjektivkongruens med numerus och genus. På PT-nivå 5, den sista i svenskan, hanterar inläraren informationsutbyte mellan satser, vilket möjliggör korrekt ordföljd även i bisatser med negationer och indirekta frågor.

Det var Pienemann & Håkansson (1999) som testade teorin på svensk morfosyntax, och efter dem har ett antal forskare bekräftat att processbarhetsteorins förutsägelser gäller för svenska. För att ta ett exempel har Eklund Heinonen i sin avhandling (2009) undersökt inlärare av svenska som gjort Tisus (Test i svenska för universitets- och högskolestudier). I sin studie analyserar hon inspelningarna från den muntliga delen av testet ur ett processbarhetsperspektiv, för att hitta en eventuell korrelation mellan uppnådd PT-nivå och ett godkänt testresultat. Hon finner viss korrelation – och i samband med det kan hon också konstatera att utvecklingsstadierna i processbarhetsteorin och implikationen dem emellan gäller för hennes data.

Glahn m.fl. (2001) har studerat inlärare av både svenska, norska och danska, med 19 olika modersmål, ur ett PT-perspektiv. I informanternas spontana muntliga produktion undersöker de tre strukturer på olika PT-nivåer: attributiv adjektivkongruens (PT3), predikativ adjektivkongruens (PT4) och negationens placering i bisats (PT5). De kommer fram till att PT:s förutsägelser gäller för alla dessa språk. Dessutom observerar de följande:

numeruskongruensen processades generellt *före* genuskongruensen, något som PT inte säger något om, och det fanns en mycket tydligare implikation för processningen av attributiv numeruskongruens (PT3) → predikativ numeruskongruens (PT4) än för attributiv genuskongruens → predikativ genuskongruens. Dessa fynd kompletterar PT, inom ramen för dess definierade stadier, ur ett perspektiv som teorin inte tar hänsyn till i sina förutsägelser.

Utöver tyska och de skandinaviska språken, har PT tillämpats på ett stort antal andra andraspråk – bl.a. engelska, japanska, italienska och arabiska (Flyman Mattsson 2016:169).

I syfte att vidga forskningen om PT, som normalt utgått från spontan muntlig produktion, har Rahkonen & Håkansson (2008) undersökt PT-hierarkins tillämpbarhet på skrivet inlärarespråk i svenskan. I inläratexter av olika formalitetsgrad analyserar de förekomsten av olika grammatiska strukturer i förhållande till deras obligatoriska kontexter. De kommer fram till att skrivet inlärarespråk inte strikt följer PT:s utvecklingsstadier, men att det visar stora likheter: lexikal morfologi (PT2) och frasmorfologi (PT3) dök upp först, och samtidigt eller strax efter (beroende på formalitetsgrad hos texterna) kom inversion (PT4).

Negationsplacering i bisats och ordföljd i indirekta frågor (PT5) dök upp sist, och före dem kom den predikativa kongruensen (PT4). Rahkonen & Håkansson drar ur detta slutsatsen att skriftlig produktion inte skiljer sig avsevärt från muntlig ur ett processbarhetsperspektiv (2008:149). Dessutom frågar de sig om inversion och predikativ kongruens verkligen bör höra till samma PT-nivå (4), när inversionen dök upp så mycket tidigare i studien (2008:150).

2.2 Tidigare forskning på utvecklingsstadier i perception

Flera ansatser har gjorts att applicera processbarhetsteorin på både muntlig och skriftlig perception. Dessa har gett intressanta och inte helt entydiga resultat, som presenteras nedan.

En studie som delvis kvalar in under temat är Larsen-Freemans från 1975. Den utfördes inom ramen för de så kallade morfemstudierna (se Brown 1973), som förvisso testade korrekthet och inte *emergence*. Larsen-Freeman undersökte andraspråksinlärares produktiva och receptiva kunskaper om tio engelska morfem, både muntligt och skriftligt. Hon upptäckte att informanternas resultat korrelerade mellan läsförståelse och skrift samt mellan hörförståelse och tal – att perception och produktion alltså följdes åt – men att det inte fanns någon korrelation mellan talet och skriften (1975). Larsen-Freeman underströk senare att vi inte för den skull bör förutsätta en direkt avbildning mellan perception och produktion:

I do not believe that it is simply a matter of mapping input by comprehending the lexical pool and then reproducing it as fluent output, nor do I believe that one simply processes input, which becomes automatized with practice as fluent output. There is clearly overlap between a comprehension grammar and a production grammar, but they are not isomorphic. (2002:282)

Buyl & Housen påpekar angående den här studien att Larsen-Freeman baserat sin rangordning gruppvis, snarare än efter individuell data, vilket enligt dem begränsar undersökningens relevans för forskningen om utvecklingsstadier (2015:529). Likväl visar den på situationer när perceptionen och produktionen följs åt.

Keatinge & Keßler har utifrån ett processbarhetsperspektiv undersökt tysktalande ungdomars muntliga produktiva och receptiva kunskaper om passiv i engelskan. De gör då en åtskillnad mellan produktiv processning och receptiv processning: de menar att förmågan att förstå en struktur begränsas av processningsprocedurer, men att den för den skull inte nödvändigtvis kräver produktiv processningsförmåga av samma struktur (2009, i Buyl & Housen 2015:529). Genom eliciteringstester av produktionen och perceptionstester kom de fram till att inlärare som inte ännu kunde producera passiv fick upp till 10 % rätt i förståelsetestet, medan alla inlärare (utom en) som kunde producera passiv fick 70 % rätt eller mer i förståelsetestet. Med andra ord följdes muntlig produktion och perception åt. Keatinge & Keßler menar att detta talar för att PT är tillämpbar även på receptiv grammatikinläring, men som Buyl & Housen påpekar är det en något djärv slutsats att dra efter att ha studerat bara en struktur (2015:529).

Buyl (2010) har studerat franskspråkiga barn som lärde sig engelska med hjälp av ELIAS Grammar Test, ett bildvalstest som testar muntlig perception. Undersökningen visade att förståelsen för de testade strukturerna följer en implikationell ordning, nämligen följande:

- 1) negation och SVO-ordföljd (*The duck is /not/ eating*),
- 2) genitiv-s (*She is kissing the girl / She is kissing the girl's dog*),
- 3) plural-s på substantiv (*cat / cats*),
- 4) possessiver (*His / her ball*), be-kopula (*The fish is black / The fish are black*), personliga pronomen i objektsform (*her / him*), verbkongruens (*The fish jumps / The fish jump*) och personliga pronomen i subjektsform (*she / he*).

Mellan strukturerna inom samma nivå fanns ingen signifikant skillnad. Detta innebar alltså att informanterna förstod negation och SVO-ordföljd innan de förstod genitiv-s, som de i sin tur förstod innan de förstod stukturerna under 3) och 4). I enlighet med definitionen för implikation, kunde de informanter som förstod strukturer under 4) också förstå alla tidigare strukturer. Sett ur ett processningsperspektiv, skriver Buyl, torde både pronomenformer och plural-s processas först, liksom verbformering och possessiver, eftersom de inte kräver något

informationsutbyte. Detta motsvaras emellertid inte av resultaten. Exempelvis subjekt-verbkongruensen, däremot, kräver processning på satsnivå (2010:89-90). Enligt resultaten följer muntlig perception alltså andra utvecklingsstadier än dem som produktionen följer. Buyl varnar emellertid för att dra alltför långtgående slutsatser ur det, bland annat med tanke på att implikationsskalan inte var komplett (ingen informant klarade alla strukturer).

Buyl & Housen (2013) testade belgiska, franskspråkiga engelskainlärares förmåga att förstå sex morfosyntaktiska fenomen som befinner sig i varsin extremände av PT-hierarkin: nivå 2 och nivå 5. De använde sig åter av ELIAS-testet, alltså muntlig perception. Resultatet var att utvecklingsordningen stämde överens med vad PT förutspår, vilket enligt Buyl & Housen antyder att det är liknande mekanismer som ligger bakom perception och produktion av L2-grammatik. Liknande resultat och slutsatser kom fram i Buyl & Housen (2015), en studie i samma miljö och med liknande informanter. Enligt båda dessa studier gäller alltså PT även för muntlig perception – i varje fall implikationen mellan nivå 2 och nivå 5.

Spinner (2013) har gjort en studie som undersöker skriftlig perception på olika PT-nivåer. Studien bestod av ett grammatikalitetstest. Därtill gjorde Spinner en delstudie i form av en produktionsuppgift som muntligen eliciterade PT-strukturer, i syfte att bekräfta att informantgruppen följde utvecklingsordningen som PT förutspår, så att resultatet skulle härledas till uppgiften och inte till individerna. Spinner resonerar som så, att om den grammatiska perceptionen följer PT:s utvecklingsgång, borde de uppgifter som informanterna klarade bäst testa de tidigaste strukturerna, och minst antal rätt gälla för uppgifter med de senast processade strukturerna. Så är emellertid inte fallet: 2 av 3 element som informanterna klarar med högst korrekthet – possessivpronomen (PT3) och placeringen av *don't* och *didn't* på andra plats i *W*-frågor (PT5) – är inte sådana som PT förutspår ska dyka upp först i produktionen. Och 3 av de 4 strukturer som informanterna klarar sämst – t.ex. kopulafrågor som *Are you happy?* och *Why are you happy?* (PT4) – var inte de som PT förutspår dyker upp sist. Detta test genomfördes i två varianter och med lite olika informantgrupper – och även mellan grupperna skilde det sig vilket element de klarade bäst och sämst. Spinner understryker dock att en egenskap som bättre besvarar hennes frågeställning är implikation, alltså i vilken utsträckning det gäller att varje nivå är en nödvändig förutsättning för den följande. Hon ser ett visst implikationellt samband, om än inte statistiskt signifikant, som svarar mot PT:s förutspåelser (2013:719-720). Enligt Spinners studie följer skriftlig perception alltså inte samma utveckling som muntlig produktion.

Degrenius (2011) är den enda av dessa studier som undersöker utvecklingsstadier hos perceptionen på svenska. Degrenius har i sin kandidatuppsats undersökt ett litet antal inlärares PT-nivå genom en uppgift i fri skriftlig produktion, en uppgift i perception i form av ett grammatikalitetstest med fel på antingen PT-nivå 3, 4 eller 5, och slutligen en fri muntlig del där informanterna fick titta på sina egna korrigeringar och motivera sina val. Syftet med studien är, skriver Degrenius, ”att undersöka om inlärares grammatiska processningskapacitet i produktionen ligger på samma nivå som förståelsen, eller om förståelsen kan ligga på ett tidigare eller senare stadium” (2011:2). Med andra ord förutsätter han att perceptionen ska följa samma utvecklingsstadier som produktionen. Resultatet visar både exempel på när produktion föregår perception – vid ett enda tillfälle om man räknar hela PT-nivåer, vid fler tillfällen om man räknar enstaka strukturer – och exempel på det omvända, när perceptionen föregår produktionen. Överlag observerar han att informanternas muntliga produktion följer PT-hierarkin i högre grad än deras förmåga att korrigera meningar i ett grammatikalitetstest. Enligt Degrenius följer den skriftliga perceptionen alltså delvis, men inte helt, utvecklingen i muntlig produktion. Degrenius studie inkluderade även en metaspråklig förståelse, där informanterna resonerade på ett abstrakt sätt kring språket och varför de svarat som de gjort. Det finns emellertid inget som säger att en person med hög metaspråklig medvetenhet har större grammatisk perceptionsförmåga. Snarare riskerar ett sådant perspektiv att mynna ut i en fråga om studievana, inlärningsstil och abstrakt tänkande – och om huruvida inlärares införskaffat sin svenska framför allt i en viss sorts klassrum eller genom exponering för målspråket i vardagslivet.

3 Metod

I det här arbetet söker jag besvara frågeställningen: *Följer andraspråksinlärares aktiva och passiva perception av grammatiska strukturer i svenskan en implikationell ordningsföljd?*

För att göra det har jag använt mig av ett grammatikalitetstest – en kvantitativ metod som låter inlärare av svenska bedöma riktigheten hos ett antal meningar. I avsnitt 3.1 redogör jag för bakgrunden till mitt metodval. Hur jag förhåller mig till den inneboende problematiken i att definiera och mäta perception, diskuterar jag i 3.2 *Aktiv och passiv perception*. Under 3.3 *Informanter* beskriver jag de inlärare som utfört testet. Därefter beskriver jag det grammatiska och lexikala innehållet i testet i 3.4. Under 3.5 *Genomförande* beskriver jag närmre hur datainsamlingen gått till. Slutligen redogör jag under 3.6 *Databehandling* för hur den (långt

ifrån oproblematiska) kategoriseringen av svaren har gått till, och under 3.7 *Analysmetod* för vilka metoder som använts i analysen.

3.1 Bakgrund till metodval

Spinner (2013) använde sig i sin studie av ett test med 75 korrekta och 75 inkorrekta engelska meningar, inspelade av en modersmålstalare, som tillsammans testade 15 olika strukturer på 5 olika PT-nivåer (från 2 till 6 – i engelskan finns nämligen en sjätte PT-nivå). Informanterna uppmanades att efter varje mening svara ”Rätt”, ”Fel” eller ”Jag vet inte”. Inför den här studien utformade jag ett liknande grammatikalitetstest, men jag använde mig av Degrenius (2011) korrigeringslägg: om informanterna svarade ”Fel”, uppmanades de också att 1) markera felet genom att stryka under ordet, samt 2) korrigera felet genom att skriva rätt ord på raden under. Detta för att kontrollera vilken struktur i meningen de faktiskt reagerade på, och begränsa möjligheterna att gissa. Däremot inkluderade testet inte Degrenius metaspråkliga aspekt av förståelse, eftersom jag menar att den snarast skulle fånga in parametrar som inlärningskontext och utbildningsnivå. Faktum är att det senare riskerar att bli en tillräckligt stor faktor även i ett vanligt grammatikalitetstest, utan en specifikt metaspråklig del, på grund av dessa testers abstrakta natur (se Philipssons resonemang, 2007:186).

En fördel med Spinners inspelade meningar var att hennes resultat inte påverkades av om informanterna var ovana läsare. I denna studie står i stället skriften i fokus, och för många informanter (särskilt dem med kortare studiebakgrund) blir det snabbt betydligt mer utmattande att läsa än att lyssna. Med anledning av det var detta test kortare än Spinners test (32 meningar jämfört med hennes 150), vilket förstås inverkar på studiens tillförlitlighet.

För att säkerställa att metoden fungerade genomförde jag inför undersökningen en pilotstudie med tre informanter ur målgruppen. Pilotstudien innehöll 48 meningar, 6 korrekta och 6 inkorrekta på varje PT-nivå. Det visade sig vara alltför tidskrävande och påfrestande för många informanter och testet kortades därför ner till 32 meningar – 4 korrekta och 4 inkorrekta på varje nivå.

3.2 Aktiv och passiv perception

Det kan vid en första anblick tyckas oproblematiskt att tala om produktion och perception som separata företeelser, men i praktiken är det svårt (för att inte säga omöjligt) att helt skilja dem åt. Som Spinner skriver, finns det inget självklart sätt att definiera när en struktur dyker upp i en inlärares perception – att nöja sig med ett enda exempel innebär att inte ta någon hänsyn alls till gissningar (2013:711). Denna studie syftar till att undersöka perception, men

likväl kräver den ett mått av produktion från inläraren (framför allt vad gäller den inkorrekt hälften av meningarna). Ett sätt att komma kring det är att betrakta perceptionen som mer eller mindre aktiv, där aktiv perception i praktiken innebär perception med ett mått av produktion. Det tvingar oss till ett mer pragmatiskt förhållningssätt, med mindre vattentäta skott mellan perception och produktion, men kan hjälpa oss att säga någonting om perceptionens roll i andraspråkssystemet och utvecklingsstadiernas tillämpbarhet på den. Dessa termer, *passiv perception* och *aktiv perception*, används hädanefter för att hänvisa till förmågan att *godkänna en struktur* given i sin obligatoriska kontext respektive förmågan att *förstå behovet av en struktur* med den obligatoriska kontexten given *och då producera den*.

3.3 Informanter

Informanterna är 71 till antalet och vuxna deltagare på sfi, utbildning i svenska för invandrare, i en skånsk stad. Deras studiebakgrund varierar från ingen upp till universitetsnivå (24 % har mellan 0 och 6 års skolbakgrund). De har blandad språkbakgrund (över hälften har arabiska som modersmål, och de övriga är utspridda på ett tiotal språk) och blandade åldrar. Jag hade kunnat välja ut till exempel enbart personer med arabiska som modersmål för att ”rensa för” den faktorn, men precis som Spinner skriver går det att argumentera för att informanter med en blandning av språkbakgrund, ålder och studievana är en fördel, då PT ändå förutser samma utvecklingsstadier för alla (2013:712–713).

Övrig information som informanterna ombads ange var (se det fullständiga informantformuläret i bilaga 3) kön, tid i Sverige, tid i Danmark/Norge, tid på sfi samt tid som de dagligen använder svenska utanför skoltid. En fullständig analys utifrån alla dessa variabler skulle överskrida ramarna för detta arbete – den informationen har samlats in med en framtida mer omfattande undersökning i åtanke.

3.4 Testets innehåll

I grammatikalitetstestet ingick 32 meningar: 4 korrekta och 4 inkorrekta på PT-nivå 2 till 5 (den första PT-nivån utgörs ju av oanalyserade ord och helfraser, som är mycket svåra att testa). Meningarna var slumpmässigt utspridda. Följande strukturer förekom i testet:

PT2 (morfologi): 2 x presensändelse, 2 x preteritumändelse, 4 x pluraländelse

PT3 (morfologi): attributiv adjektivkongruens hos t-ord

PT4 (syntax): inversion

PT5 (syntax): negationens placering i bisatser

En korrekt mening på PT2 var t.ex. (25)⁶ *Flickan har tre bollar*, och en inkorrekt var (6) **Mannen köpa sju bananer igår*⁷. På PT3 förekom meningar som (23) *Lärare är ett viktigt arbete* och (22) **Hon bor i ett gul hus*. På PT4 var en mening (3) *På torsdag ska hon handla mat* och en annan (8) **I framtiden hon vill arbeta som läkare*. På PT5 fanns bl. a meningarna (13) *När hon inte jobbar, spelar hon fotboll* och (12) **Om jag dricker inte kaffe, blir jag trött*.

Den uppmärksamma läsaren ser nu att vissa meningar innehöll bestämdhetssuffix, men att den strukturen aldrig testades på PT2. Anledningen till att den är vanskelig att testa är att svenskans system för bestämdhet är så komplext.

Meningarna i testet innehöll inte strukturer på en högre nivå än den de avsåg att testa. Det förekom till exempel inga adjektivattribut i PT2-meningarna, eftersom den attributiva adjektivkongruensen hör till PT3. Däremot innehöll meningarna av nödvändighet strukturer från lägre nivåer, och ibland även från samma nivå: i (6) **Mannen köpa 7 bananer igår* är både preteritumändelsen i *köpte* och pluraländelsen i *bananer* strukturer på PT2⁸. Dessa meningar har hållits knutna till den struktur de verkligen avsåg att testa, för att möjliggöra en konsekvent sammanställning av alla data – mer om detta under 3.6 *Databehandling*.

Det var naturligtvis viktigt att informanternas ordförråd inte blev en begränsande faktor för deras förmåga att utföra testet. Därför valde jag enbart ord från den personliga domänen (se *Gemensam Europeisk Referensram för Språk*, Skolverket 2007:50-51), som står i fokus i början av sfi-utbildningen (se *Kursplan och kommentarer*, Skolverket 2009:9). Jag valde också ett Ortsnamn som informanterna är bekanta med. Efter pilotundersökningen tog jag bort enstaka ord som vållat problem för pilotinformanterna, exempelvis orden *rött* och *blått*.

3.5 Genomförande

Informanterna fick instruktionerna (se bilaga 1) och medgivandeintyget (se bilaga 2) upplästa för sig. Utifrån instruktionerna visste de inte vilka språkfel som kunde förekomma eller hur många av meningarna som var fel. Bakgrundsinformationen fylldes i gemensamt. När informanterna sedan påbörjade det faktiska testet fick de inte titta på varandras svar, prata med varandra eller använda sina telefoner eller böcker. De fick ställa instruktionsrelaterade frågor till mig. Jag kontrollerade (i möjligaste mån) testen när jag samlade in dem för att upptäcka instruktionsbrott. Det vanligaste felet var att missa en fråga helt samt att svara ”Fel”

⁶ Siffrorna i parentes refererar till meningarnas position i testet (se bilaga 4).

⁷ En * före en mening betyder att den är ogrammatisk på svenska.

⁸ Och egentligen även bestämdhetsändelsen i *mannen*.

men inte skriva någon korrigerig. Ett annat problem som uppstod var att informanter glömde av sig och började bedöma innehållet i meningarna i stället för språket (och t.ex. korrigerade (1) *Imorgon ska barnen gå till parken* till *I morgon ska barnen gå till skolan*). I alla de fallen fick informanten tillbaka testet tills det var korrekt ifyllt (även om detta inte alltid lyckades – se nedan under 3.6.2 *Svar som avviker från instruktionerna*). Ett misstag som var så vanligt att det inte gick att åtgärda var att informanterna missade att stryka under felen. Informanterna fick en timme på sig att genomföra testet, en tid som bedömdes tillräcklig utifrån pilotstudien.

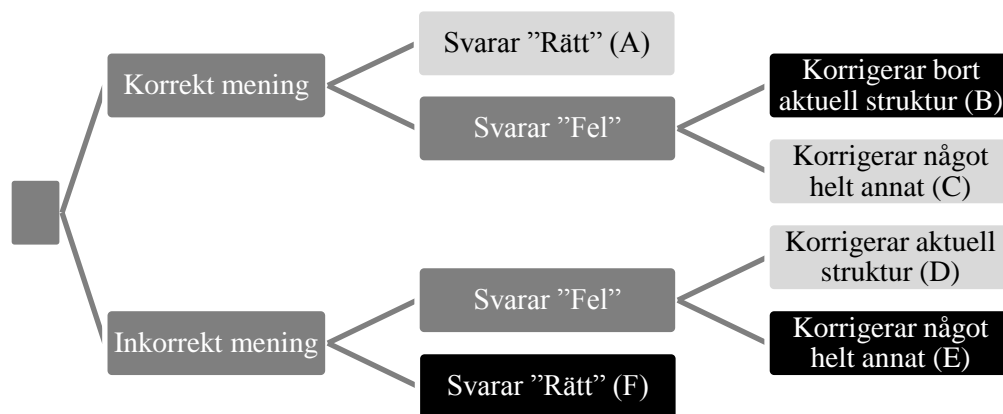
3.6 Databehandling

I detta avsnitt redogör jag för hur jag har analyserat svaren ”Rätt”, ”Fel” respektive ”Jag vet inte” samt deras eventuella tillhörande korrigerig. Understrykningarna har däremot inte inkluderats i analysen, eftersom så många informanter inte strök under någonting.

3.6.1 Svar i enlighet med instruktionerna

Förutsatt att informanten följt instruktionerna, finns vid varje mening följande möjliga utfall, där svart ger 0 p och ljusgrå 1 p. (Svaret ”Jag vet inte” ger automatiskt 0 p.)

Figur 2. Möjliga utfall vid instruktionsenligt svar

Som utfall (C) i figur 2 ovan visar, har informanterna alltså kunnat få poäng även när de initialt svarat fel: när de korrigerat en annan struktur än den som åsyftades i testet. Det måste vi nämligen tolka som att de samtidigt har godtagit alla andra strukturer i meningen. Ett exempel på detta är om en informant korrigerar (5) *Mannen köper en tidning varje dag* till **Mannen köper ett tidning varje dag* eller (13) *När hon inte jobbar, spelar hon fotboll* till **När hon inte jobbar, hon spelar fotboll*. Här är strukturerna i fokus *köper* respektive placeringen av *inte* i bisatsen, och dessa specifika strukturer förblir oförändrade med korrigerigarna ovan. Därmed ger dessa korrigerig 1 p.

Denna princip gäller inte bara när den felaktigt korrigerade strukturen ligger på en lägre PT-nivå – som med inversionen ovan – utan även när den ligger på samma nivå. Detta blir fallet med de meningar på PT2 som testar plural, eftersom de också måste innehålla ett finit verb. Således ger även en korrigering av meningen (25) *Flickan har tre bollar* till **Flickan ha tre bollar* ett poäng på testet, eftersom informanten behåller (= godkänner) pluralmorfologin.

3.6.2 Svar som avviker från instruktionerna

Meningar som inte besvarats över huvud taget har räknats bort ur statistiken. Detsamma gäller de gånger då informanter svarat ”Fel” men inte angivit någon korrigering, eftersom jag då inte kan veta vilket fel de tycker sig se. I de fall då informanter har motsagt sig själva genom att svara ”Rätt” eller ”Jag vet inte” och ändå skriva till en korrigering, har jag bedömt korrigeringen. Bara om de först svarat ”Fel” och sedan ändrat sig till ”Rätt” eller ”Jag vet inte”, har jag betraktat korrigeringen som en del av det gamla svaret och ignorerat den. I de fall informanterna motsagt sig själva genom att svara ”Fel” men sedan skriva en korrigering som är identisk med originalmeningen, har jag registrerat svaret som ”Rätt”.

3.6.3 Korrigeringar som ”nästan är där”

Här kommer jag lyfta några exempel på olika avvägningar jag gjort i bedömningen av informanternas korrigeringar.

PT2

(32) **Mannen har tre hund* → **Mannen har tre hunden* – informanten visar förvisso att det krävs en ändelse på substantivet, men använder inte en som vi kan tolka som plural⁹. 0 p.

(32) **Mannen har tre hund* → **Mannen har tre hunder* – informanten använder en befintlig pluraländelse, om än inte den korrekta¹⁰. Hen visar därför förmåga att producera plural. 1 p.

(19) **Två bil kör på vägen* → **Två bila kör på vägen* – informanten använder inte en befintlig pluraländelse. Däremot går det att argumentera för att *bila* är talspråk för *bilar* (inte minst i Skåne, där informanterna bor) och att misstaget snarast är stavningsrelaterat – och stavning är ointressant för Processbarhetsteorin. 1p.

⁹ Att *-en* faktiskt är pluraländelsen för några få substantiv, som *huvud*, är inte skäl nog för en sådan tolkning. I förstone är det en definithetsändelse.

¹⁰ I enlighet med PT, där exempelvis strukturen *springade* betraktas som lika komplex som *sprang*.

(19) **Två bil kör på vägen → *Två bilar köra på vägen* – informanten får till den åsyftade pluraländelsen, men skriver om en korrekt struktur på samma PT-nivå till en inkorrekt variant. Jag har som sagt genomgående bara bedömt den strukturen som faktiskt är i fråga. 1 p.

(6) **Mannen köpa sju bananer igår → *Mannen köpt sju bananer igår* – informanten gör någonting med verbet köpa, men det är fortfarande infinit. 0 p.

PT3

(22) **Hon bor i ett gul hus → *Hon bor i ett gula hus* – informanten visar förvisso att någon form av ändelse behövs på adjektivet, men inte att det ska kongruera med genus. 0 p.

(24) **Ett stor glas Coca-Cola står på bordet → *En stor glas Coca-Cola står på bordet* – informanten byter förvisso till fel genus, men genus i sig är lexikalt och därför ointressant. Kongruensen är i fokus. 1 p.

(24) **Ett stor glas Coca-Cola står på bordet → *Ett stor glas Coca-Cola stårt på bordet* – ett riktigt intressant exempel, där informanten inte identifierar adjektivet korrekt, men ändå skapar kongruens! Svaret exkluderas.

PT4

(15) *Nu ska flickan gå till skolan → *Nu ska flickan går till skolan* – här står inversionen i fokus. Informanten antyder en vilja att ha ett finit verb efter subjektet, som i SVO-ordföljd. Å andra sidan är inversionen inte bortkorrigerad. 1 p.

(1) *Imorgon ska barnen gå till parken → *Imorgon ska gå barnen till parken* – informanten sätter förvisso det finita verbet på andra plats, men åstadkommer ingen inversion eftersom det finita verbet inte står direkt före subjektet. 0 p.

(1) *Imorgon ska barnen gå till parken → Barnen ska gå till parken i morgon* – informanten korrigerar här en topikaliserad mening genom att ändra ordföljden till rak. Även om resultatet också blir en korrekt mening, har vederbörande tydligt visat att hen inte behärskar topikalisering – den naturliga strategin då är nämligen att undvika konstruktionen. 0 p.

PT5

(13) *När hon inte jobbar, spelar hon fotboll → *När hon inte jobbar, hon spelar fotboll* – här har informanten accepterat bisatsordföljden, men korrigerat bort inversionen. Denna korrigering är egentligen ett starkare argument *mot* att informanten processat PT4 än *för* att hen processat PT5. Ändå är jag konsekvent och bedömer bara den aktuella strukturen. 1 p.

(4) **Hon vill köra taxi, om hon får inte jobb som lärare → Hon vill köra taxi och hon får inte jobb som lärare* – här har informanten tagit bort hela den inkorrekta bisatsen och korrigeringen säger oss inget om hens uppfattning om bisatsordföljd. Meningen exkluderas.

(20) *Om du inte vill komma på festen, kan du stanna hemma → Vill du inte komma på festen, kan du stanna hemma* – här har informanten korrigerat bort en korrekt bisats. Det är, jämfört med exemplet ovan, en tydligare indikation på att hen inte accepterar strukturen. 0 p.

(20) *Om du inte vill komma på festen, kan du stanna hemma → *Vill komma på festen, om du inte kan stanna hemma; → Kan du stanna hemma om du inte vill komma på festen* – dessa två informanter har kastat om orden på olika sätt, men de har behållit negationsplaceringen i bisatserna. 1 p.

3.7 Analysmetod

För att kunna analysera informanternas resultat, behöver jag dra en gräns för vad jag ska betrakta som perception av en struktur. Närmast kärnan i PT skulle vara att gå efter *emergence*, alltså när inläraren har uppvisat ett första tecken på perception. Men som Pienemann skriver, är det intressanta för PT att definiera den *första systematiska* användningen av en struktur (1984:191, hans kursivering) – eller, i detta fall, den första systematiska perceptionen (om det nu går att tala om en sådan). En möjlighet är att, som Glahn m.fl. gör i sin studie av produktion ur ett PT-perspektiv, ”utföra en parallellanalys av samma testdata med tre alternativa kriterier av olika strikthet, och jämföra resultaten” (2001:398, min översättning). På så sätt kan jag undersöka huruvida en olika strikt syn på perception renderar olika utvecklingsmönster. Glahn m.fl. använder följande tre kriterier: en förekomst, 50 % rätt och 80 % rätt¹¹. Buyl & Housen (2013), som liksom det här arbetet undersöker perception ur ett PT-perspektiv, sätter enbart en gräns för uppnådd perception och gör det vid ≥ 3 av 6 rätt på varje PT-nivå. Buyl & Housen (2015), däremot, testar alla möjliga kriterier: från ≥ 1 av 6 rätt till 6 av 6 rätt.

Mot bakgrund av dessa strategier väljer jag att dra en gräns för perception vid 50 %, alltså ≥ 4 av 8 rätt på en PT-nivå, och en vid 75 %, alltså ≥ 6 av 8 rätt. Eftersom en informant kan få 4 poäng genom att enbart passivt svara ”Rätt” på alla korrekta meningar på en viss PT-nivå,

¹¹ där ”rätt”, liksom här, innebar ett bruk av strukturen i en obligatorisk kontext, men inte nödvändigtvis ett helt korrekt bruk.

utan att aktivt identifiera ett enda fel på den nivån¹², lägger jag till en gräns däremellan: ≥ 4 av 8 rätt men med krav på minst en korrigerings. Följande kriterier gäller alltså för analysen: 50 %, 50 % med minst en korrigerings och 75 %.

Dessa procentsatser gäller även för de informanter som fått ett eller flera svar borträknade (på grund av t.ex. motsägelsefull eller utebliven korrigerings). För informanter med totalt 7 svar på en PT-nivå blir gränsen för 50 % ≥ 4 rätt och för 75 % ≥ 5 rätt av 7. Informanter med två borträknade svar får gränserna ≥ 3 respektive ≥ 5 rätt av 6, och med tre borträknade svar ≥ 3 respektive ≥ 4 rätt av 5. Fyra eller fler borträknade svar anser jag ger ett för svagt underlag och det har därför genererat ett frågetecken på den PT-nivån för den informanten.

I analysen undersöker jag först gruppens resultat på varje mening och på varje PT-nivå. Till det behövs inte kriterierna ovan, eftersom de avser individuella informanters resultat. Detta syftar i stället till att ge en första överblick över utvecklingsstadiernas roll för perceptionen.

Därefter applicerar jag de tre kriterierna i en analys av implikation på individnivå. Även om det visar sig att grammatisk perception följer utvecklingsstadierna enligt implikationen, utgår jag från att det kommer förekomma undantag från det mönstret. Dem måste jag vara beredd att behandla. Eklund Heinonen (2009) går i sin studie av Tisus-prov och deras betyg grundligt igenom informanterna med avvikande resultatmönster i ett separat avsnitt. Det finns det inte utrymme för här – däremot har jag tagit fram tre sätt att analysera graden av implikation. Resultaten analyseras först visuellt genom implikationstrappor, där varje informants resultat skapar en egen kryssrad över avklarade och icke avklarade PT-nivåer. För att inte göra analysen beroende av ögonen har graden av implikation också kvantifierats på två sätt. Båda dessa sätt mäter i vilken grad informanter uppnår PT-nivåerna i ordningsföljd, alltså klarar bara nivå 2, eller nivå 2 + 3, eller nivå 2 + 3 + 4, eller nivå 2 + 3 + 4 + 5 (alla informanter med ett sådant resultat talar ju i någon mån *för* att det skulle råda en implikation för perception). Det första sättet mäter detta i absoluta termer, genom att helt enkelt räkna hur många informanter som har ”luckor” i sitt resultat (t.ex. har klarat nivå 2, 3 och 5, men inte nivå 4). Det andra sättet mäter i stället relativ täthet, där antal uppnådda nivåer ställs i relation till radens totala storlek (så att ett resultat med en uppnådd nivå och två luckor får tala starkare mot implikation än ett resultat med två uppnådda nivåer och två luckor).

¹² Man kunde förstås också uppnå det genom att kryssa ”Rätt” på hela testet rakt igenom, men det skulle ha lett till exkludering ur analysen.

4 Resultatanalys

I detta avsnitt presenteras och analyseras resultaten av den föreliggande undersökningen. Under 4.1 *Samlade poäng – på gruppnivå* visar jag hur många informanter som förstod respektive fråga samt respektive PT-nivå. Detta för att undersöka om perceptionen vid en första anblick följer utvecklingsstadierna i PT – i så fall bör fler personer klara nivå 2 än nivå 3, och fler klara nivå 3 än nivå 4 etc. Under 4.2 *Implikation – på individnivå* bedöms varje informants resultat i uppnådda PT-nivåer (kryss) och icke uppnådda nivåer (lucka), enligt de tre kriterierna (50 %, 50 % korr och 75 %). Graden av implikation bedöms då på tre olika sätt: genom visuella trappor, genom ett absolut antal luckor och genom ett mått på relativ täthet. Löpande jämförs de tre kriteriernas effekt på mönstret.

4.1 Samlade poäng - på gruppnivå

Det visar sig att informanterna klarar de korrekta meningarna i mycket högre utsträckning än de inkorrekta (i enlighet med vad vi kan förvänta oss). Därför är tabell 2 nedan uppdelad i aktiv perception (korrigerig av inkorrekta meningar) och passiv perception (godkännande av korrekta meningar). I tabellen representerar varje rad en mening, vars nummer hänvisar till testet i bilaga 4, och de är sorterade i fallande ordning efter hur många informanter som klarat av dem. Varje gråskala representerar en PT-nivå.

Tabell 2. Informanternas samlade poäng per mening

Aktiv perception			Passiv perception		
Mening nr	PT-nivå	Informanter som klarade	Mening nr	PT-nivå	Informanter som klarade
6	2	28	31	2	67
9	2	22	11	2	62
19	2	22	25	2	62
2	3	20	14	3	62
32	2	18	5	2	60
28	4	14	10	3	57
17	3	10	7	3	55
16	4	10	23	3	55
22	3	9	30	5	53
18	4	9	15	4	52
24	3	8	1	4	51
8	4	8	26	4	50
4	5	4	13	5	50
12	5	3	3	4	44
27	5	3	21	5	44
29	5	2	20	5	40

För aktiv perception är de fyra meningar som minst antal informanter klarar (mellan 2 och 4 stycken av totalt 71 informanter) alla på PT5, medan fyra av de fem meningar som flest klarar (18 till 28 informanter) är på PT2. Vad gäller passiv perception är två av tre meningar som minst antal klarar (40 till 44 informanter) på PT5. Fyra av de fem meningar som flest informanter klarar (mellan 60 och 67 stycken) är på PT2.

Vi kan alltså sluta oss till att strukturer på PT2 generellt är lättast, både att godkänna och korrigera, och att de på PT5 generellt är svårast. Vad gäller attributiv kongruens (PT3) och inversion (PT4) är det ungefär lika många informanter som visar aktiv perception av respektive struktur: tre av meningarna på respektive nivå klarar precis lika många informanter (8, 9 respektive 10 informanter av 71). Det är däremot fler som når passiv perception av strukturen på PT3 än den på PT4. Vad gäller passiv perception är det snarare PT4 och PT5 – alltså inversion respektive negationsplacering i bisats – som informanter klarar ungefär lika bra, med en liten övervikt mot inversionen. Slår vi samman meningarna till deras PT-nivåer blir informanternas resultat följande:

Tabell 3. Informanternas samlade poäng per PT-nivå

PT-nivå	Aktiv perception	Passiv perception	Totalt
2	90	251	341
3	47	229	276
4	41	197	238
5	12	187	199

Som tabell 3 visar, talar den samlade bilden alltså för att inlärarna som grupp följer PT:s utvecklingsstadier. Låt oss nu titta närmare på vilken implikation som faktiskt råder.

4.2 Implikation – på individnivå

För denna del av analysen har en av informanterna exkluderats, på grund av så många motsägelsefulla svar att de inte kunnat bedömas på någon PT-nivå.

4.2.1 Visuella trappor

PT-nivåerna rangordnas i tabellerna efter hur många som klarat dem. Som framgick i tabellen ovan är detta enligt PT:s ordningsföljd. Således står PT2 längst till vänster, följt av PT3, PT4 och sist PT5. Informanterna rangordnas uppifrån och ned, i första hand efter antal avklarade nivåer: alla fyra högst upp, ingen längst ned. I andra hand ordnas de efter kryss från vänster: en informant med PT2, 3 och 4 avklarade står över en med PT2, 3, 5 avklarade. För att

trapporna ska bli mer överskådliga har alla informanter med samma kryssrad slagits samman (N = antal informanter).

Tabell 4. 50 % -kriteriet

<i>50 % -kriteriet</i>				
2	3	4	5	N
x	x	x	x	15
x	x	x		17
x	x		x	4
x		x	x	4
	x	x	x	1
x	x			12
x		x		4
x			x	1
?	x			1
x				5
				6
Totalt			70	

I tabell 4, trappan för 50 % -kriteriet, kan vi ana ett mönster. Många inlärare följer en implikationsföljd, men många avviker också från den. Vi ser 6 olika varianter på hur det kan förekomma luckor, hos totalt 15 informanter av 70 (inklusive en vars bedömning på PT2 är osäker). Vi konstaterar också att av alla 25 informanter som har klarat PT-nivå 5, är det bara en som inte klarar PT2. Den uppmärksamma läsaren ser att de stora informantgrupperna alla finns bakom kryssuppsättningar med hela kryssrader, utan luckor. Vi testar att exkludera de ovanligaste raderna, dvs. dem med fyra eller färre informanter bakom sig. Resultatet visas i tabell 5.

Tabell 5. 50 % -kriteriet: de vanligaste raderna

<i>50 % -kriteriet: vanligast</i>				
2	3	4	5	N
x	x	x	x	15
x	x	x		17
x	x			12
x				5
				6
Totalt			55	

Vi ser att de vanligaste kryssraderna bildar en jämn trappa. Nu är det förvisso inte poängen med utvecklingsstadier att bortse från alla som inte följer dem, men något säger det oss ändå att majoriteten av inlärarna ordnar sig enligt ett implikationsmönster.

Tabell 6. 50 % + korr-kriteriet

50 % + korr-kriteriet				
2	3	4	5	N
x	x	x	x	3
x	x	x		6
x	x		x	1
x	x			8
x		x		4
x			x	1
x				17
	x			5
		x		1
				24
Totalt			70	

Vi går vidare till nästa kriterium, 50 % + korr, som visas i tabell 6 ovan. I trappan ser vi ett mönster som talar för implikation, liksom ett antal undantag från det (5 olika rader hos 12 informanter av 46). Vi ser också att alla som klarar nivå 5 enligt detta kriterium även klarar nivå 2.

Tabell 7. 75 % -kriteriet

75 % -kriteriet				
2	3	4	5	N
x	x	x	x	2
x	x	x		3
x	x			2
x		x		4
	x	x		1
x				11
	x			1
		x		2
				44
Totalt			70	

Trappan för det sista kriteriet, 75 %, visas i tabell 7 ovan. Där ser vi 4 undantag från implikationen, hos totalt 8 av 26 informanter. Vi ser också att alla som klarar nivå 5 enligt detta kriterium även klarar alla nivåer under 5.

4.2.2 Absolut antal luckor hos informanter

Alla informanter med resultat utan luckor talar i någon mån *för* att det skulle råda en implikation för perception. Utifrån samma resonemang talar alla informanter vars kryssrader

innehåller luckor *mot* att implikation skulle råda. Tabell 8 nedan visar samma trappa som tabell 4, men med helt täta rader vita, rader med luckor grå och själva luckorna mörkt grå.

Tabell 8. 50 % -kriteriet med luckorna skuggade

50 % -kriteriet				
2	3	4	5	N
x	x	x	x	15
x	x	x		17
x	x		x	4
x		x	x	4
	x	x	x	1
x	x			12
x		x		4
x			x	1
?	x			1
x				5
				6
Totalt			70	

Vi kan nu räkna luckorna i absolut antal (noll, en, två eller tre), med resonemanget att en informant som uppnått PT5 med två icke avklarade nivåer under utgör ett starkare argument mot implikation än en informant som bara har en lucka. Genom att räkna alla informanternas luckor får vi en uppfattning om i vilken utsträckning inlärares perception följer en implikation. Detta mått utgår alltså från antal informanter med olika antal luckor.

Lägger vi på 50 % -kriteriet blir 64 av 70 informanter aktuella för en luckanalys (eftersom de 14 informanter som inte förstod strukturer på någon PT-nivå inte bidrar här). Vid 50 % + korr-kriteriet består gruppen av 47 informanter. Vid 75 % -kriteriet är bara 26 av de 70 informanterna över huvud taget med i analysen – resten hade inget kryss alls (se tabell 4, 6 och 7 ovan).

Tabell 9. Absolut antal luckor i datan enligt alla tre kriterier

Kriterium	Ingen lucka	1 lucka	2 luckor	3 luckor	Totalt
50 %	50 = 78 %	13 = 20 %	1 = 2 %	0 = 0 %	64 = 100 %
50 % + korr	34 = 72 %	11 = 23 %	2 = 4 %	0 = 0 %	47 = 100 %
75 %	18 = 69 %	6 = 23 %	2 = 8 %	0 = 0 %	26 = 100 %

Tabell 9 visar att mängden luckor är större vid de striktare kriterierna, och att graden av implikation med det här sättet att mäta alltså är starkast vid 50 % -kriteriet. Då följer nämligen 78 % av informanterna en implikationell skala. Det kriteriet är också det som ligger närmast ursprunget i PT (*emergence*). När vi applicerar 50 % + korr-kriteriet blir mönstret lite svagare,

och vid 75 % -kriteriet är det ännu svagare: 69 % av informanterna når resultat som talar för implikation, 23 % av dem talar delvis emot och 8 % talar starkare emot en implikation. Vissa av dessa procentsatser bör förstås tas med en nypa salt, med tanke på att det bara är en respektive två informanter som har två luckor i sin kryssrad. Likväl antyder de att om PT gäller även för perception, bör perceptionen (liksom produktionen) definieras utifrån något som ligger nära *emergence*, snarare än utifrån hög korrekthet.

4.2.3 Relativ täthet hos gruppen

Låt oss nu undersöka om resultaten blir liknande med ett relativt mått. Vi bedömer tätheten i en rad genom att räkna antal kryss i förhållande till antal möjliga kryss. Detta med resonemanget att två luckor på ett kryss (exempelinformant A i tabell 10 nedan) talar starkare mot en implikation än två luckor på två kryss (exempelinformant B). Hos B finns ju vissa antydningar till en implikationell ordning, eftersom personen har uppnått *någoting* under PT5.

Tabell 10. Exempel på beräkning av relativ täthet

Informant	PT2	PT3	PT4	PT5	Täthet
A			x		$1/3 = 0,33$
B		x		x	$2/4 = 0,5$
C	x		x		$2/3 = 0,67$
D		x	x		$2/3 = 0,67$
E	x				$1/1 = 1$
F	x	x	x	x	$4/4 = 1$

Som framgår av exempelinformant C och D i tabell 10, tas ingen hänsyn till varken vilken nivå luckan befinner sig på eller om kryssen står i rad eller med lucka emellan. De ges samma täthetstal. Exempelinformant E och F visar att den relativa tätheten, precis som namnet antyder, inte beror på totalens storlek: ett kryss av ett möjligt ger samma täthetstal som fyra kryss av fyra möjliga.

För alla kryssrader i trapporna ovan (tabell 4, 6 och 7) beräknas ett täthetstal som ligger mellan 0,25 och 1. Detta multipliceras med antal informanter med likadana kryssrader och summeras för hela gruppen. Medan den absoluta analysen utgick från antal informanter med olika antal luckor, utgår alltså denna från gruppens summerade relativa täthet. Eftersom informantgruppen i fråga blir mindre och mindre ju strängare kriterier vi tillämpar, används måttet täthetsgrad som rensar för den minskningen (den maximala tätheten är 1 x antal

informeranter i gruppen). Täthetsgraden blir alltså vår tredje indikation på hur nära fullständig implikation som råder. Resultaten av analysen framgår i tabell 11.

Tabell 11. Relativ täthet hos datan enligt alla tre kriterier

Kriterium	Täthet	Max täthet	Täthetsgrad
50 %	59,93	64	$50,03/64 = 0,94$
50 % + korr	40,76	47	$40,76/47 = 0,87$
75 %	22,51	26	$22,51/26 = 0,87$

Enligt även detta sätt att mäta är alltså implikationen som störst vid 50 % -kriteriet. Vid 50 % + korr-kriteriet är den lika stor som vid 75 % -kriteriet. Det senare är intressant, eftersom det nyanserar resultatet av den absoluta analysen, där graden av implikation blev lägre ju striktare kriterier vi tillämpade.

Vi ska komma ihåg att dessa siffror inte säger något i sig, eftersom varken det absoluta måttet på luckor eller det relativa måttet på täthet är etablerade storheter. Det är heller inte meningsfullt att jämföra siffrorna från den ena med siffrorna från den andra – som i fallet för 50 % -kriteriet, 78 % kryssrader utan luckor kontra 0,94 i täthetsgrad. Däremot säger de något relativt varandra, när utvecklingen i absoluta tal (för respektive kriterium) är 78 % → 72 % → 69 % , medan den i relativa termer är 0,94 → 0,87 → 0,87. Det var alltså en *mindre andel av informanterna* som visade helt implikationella resultat vid 75 % -kriteriet än vid 50 % + korr-kriteriet, men den totala täthetsgraden hos gruppen är densamma vid bägge kriterier.

5 Diskussion

Följer andraspråksinlärares aktiva och passiva perception av grammatiska strukturer i svenskan en implikationell ordningsföljd?

Resultatet visar på ett tydligt mönster i utvecklingen av grammatisk perception. Buyl & Housen noterade i sina undersökningar att det fanns en implikation mellan perceptionen av strukturer på engelskans PT2 och PT5. Det går igen i dessa data: inlärare klarar av meningar på PT2 i betydligt högre utsträckning än meningar på PT5. Under det minst strikta kriteriet är det enbart en informant, av de 25 informanter som klarar nivå 5, som *inte* klarar nivå 2.

Vad gäller extremändarna av PT-hierarkin råder alltså tydlig implikation även för perceptionen. Mindre säkert är det däremellan – gruppens aktiva perception av PT4 är nästan lika god som den av PT3, och det är många informanter som inte uppvisar helt implikationella

resultat (22 % av dem enligt det minst strikta kriteriet och 31 % av dem enligt det mest strikta). Utifrån dessa avvikelser från det implikationella mönstret kan vi göra två grundläggande tolkningar: a) PT:s utvecklingsstadier är inte fullt ut överförbara på perception, eller b) PT:s utvecklingsstadier gäller även perception och avvikelserna i resultatet beror på omständigheter i just denna undersökning.

5.1 a) PT:s utvecklingsstadier är inte fullt ut överförbara på perception

Den här tolkningen av resultaten innebär i någon mån att Levelt (1993) och White (1991) gör rätt i att hålla produktion och perception åtskilda. Den föreliggande studien talar förvisso varken för eller emot att mekanismerna *bakom* respektive process skulle vara vitt skilda, vilket impliceras av Levelts modell (1993:2) och Whites resonemang och modell (1991:168). Däremot låter den oss konstatera att resultatet av dessa mekanismer inte är exakt detsamma. Detta talar för att vi ska fortsätta betrakta de två processerna som separata, om än med klara likheter – för säkerhets skull, om man så vill.

Spinner lyfter *pragmatik* som en skillnad mellan perception och produktion – exempelvis för strukturer som pronomen och reflexiver, som får sin betydelse först i ett sammanhang (2013:732). Även i en vidare bemärkelse påverkar pragmatiken perceptionens roll: om syftet är att förstå ett innehåll, är det logiskt att inlärare inte uppmärksammar mindre innehållstunga strukturer, som adjektivkongruens och ordföljd, i samma grad som strukturer med en klar koppling till verkligheten, som pluraländelser och tempusändelser. Detta resonemang är även centralt i Glahn m.fl. (2001). De menar att strukturerna numeruskongruens och genuskongruens ställer inläraren inför två helt olika uppgifter, eftersom grammatiskt genus för de flesta substantiv inte äger någon enkel eller semantisk innebörd. ”Medan inlärare kan *avse* singular eller plural, måste de *veta* om substantivet är i utrum eller neutrum” (Glahn m.fl. 2001:402, min översättning, deras kursivering).

5.2 b) PT:s utvecklingsstadier gäller även perception

Rahkonen & Håkansson frågar sig om inversion och predikativ kongruens verkligen bör höra till samma PT-nivå (PT4), eftersom inversionen dyker upp så mycket tidigare i deras material (2008:150). Att inversionen dyker upp tidigt gäller på gruppnivå även för den föreliggande studien – när det gäller aktiv perception, alltså korrigerings av inkorrekta meningar, klarar informanterna inversion (PT4) nästan lika bra som attributiv kongruens (PT3). Det mönstret går däremot inte alls igen i den passiva perceptionen, där betydligt färre godkänner inversion än attributiv kongruens (vilket ligger i linje med PT:s förutsägelser). Vi ska minnas att

personer som befinner sig på PT2 och PT3 specifikt förväntas producera rak ordföljd, även efter topikalisering. Det finns alltså möjligtvis en skillnad mellan utvecklingen av dessa två strukturer, där kongruensen inte är något inläraren aktivt *tänker på* förrän den processas, medan ordföljden snarare går från en form till en annan. Utifrån det tycks det sannolikt att inlärare är mer benägna att godkänna attributiv kongruens utan att egentligen ha processat den, än de är att godkänna inversion utan att ha processat den. Detta kan i så fall ha bidragit till resultatet för den passiva perceptionen.

En annan tänkbar förklaring till att informanternas aktiva perception är nästan lika god för PT4 som för PT3 är att de inte är jämnt utspridda i språknivå: kanske finns det en grupp bland dem som har processat PT2, och en grupp som har processat nivå 4, men betydligt färre informanter som befinner sig på PT3. Om PT:s utvecklingsstadier egentligen gäller även för perception, skulle denna potentiella omständighet i kombination med resonemanget ovan vara tillräckligt för att förklara resultatet på gruppnivå.

5.3 Metoddiskussion

I det följande problematiseras denna studies validitet (det vill säga i vilken grad metoden träffar målet och mäter det den ska) och reliabilitet (det vill säga tillförlitligheten i genomförandet). Jag diskuterar även omfattningen av data för analysen. Slutligen utvärderar jag de två kvantitativa analysmetoderna för implikation (luckräknandet).

5.3.1 Metodvalets validitet & genomförandets reliabilitet

Grammatikalitetstester är effektiva för syftet att samla in mycket data på perception av skrift. Ett problem med dem är dock att de är abstrakta och avancerade. Som Philipsson skriver, bygger grammatikalitetstest på andra kognitiva processer och kräver dessutom en större metaspråklig medvetenhet än spontan muntlig produktion (2007:186). Testet i denna undersökning krävde ingen förmåga att förklara grammatiska regler eller använda rätt termer, eller ens (som hos Degrenius 2011) att explicit resonera kring språkriktighet, men det krävde oundvikligen förmågan att se på språk som något abstrakt, frikopplat från innehållet. Detta förväntades redan på förhand orsaka problem för vissa informanter, och gjorde också så – och även om jag gjorde mitt bästa för att påminna informanterna om att bedöma rätt saker, kunde jag bara upptäcka om de skrivit tokiga korrigeringar och inte om de godkänt meningar på fel premisser. Ett grammatikalitetstest är enligt Philipsson ett bra sätt att undersöka språklig intuition och/eller explicit kunskap om språket, men det är egentligen inte en optimal metod för att undersöka perception (2007:186). Det finns med andra ord en risk att detta test delvis

fångat in den generella abstraktionsförmågan hos informanterna, och att deras testresultat påverkats av hur vana de är vid konceptet ”språktest helt utan relevans i verkligheten”. Att parera för detta är inte helt enkelt – ju mer verklighetsanknutna meningarna i testet är, desto större torde risken vara att informanter börjar bedöma innehållet snarare än språket.

Givet att jag nu valt att använda mig av ett grammatikalitetstest, måste resultaten göras så tillförlitliga som möjligt. Det stora informantantalet (71 stycken) bidrog till studiens reliabilitet, liksom det faktum att meningarna i testet var slumpmässigt fördelade. Däremot hade resultatens tillförlitlighet varit ännu större om testet utförts digitalt. Då hade meningarna kunnat serveras slumpmässigt till olika informanter, vilket skulle eliminera effekten av informanternas eventuella uttröttnings mot slutet av testet eftersom det hela tiden skulle drabba olika meningar. Dessutom minskar det risken för att informanter fuskar genom att titta på grannarnas svar. En annan funktion hos ett digitalt grammatikalitetstest är att ogiltiga svar och missade meningar hade kunnat markeras automatiskt. Ett digitalt test hade dock inte gått att genomföra med denna informantgrupp, åtminstone inte inklusive egenskrivna korrigeringar, eftersom många av informanterna är för datorovana. Under rådande omständigheter var ett handskrivet test det enda alternativet.

Undersökningen hade blivit mer heltäckande om jag haft utrymme att inleda studien med en kartläggning av alla informanternas PT-nivå, som Spinner (2013) gjorde. Det hade ökat reliabiliteten hos resultaten ytterligare och byggt en ännu stadigare grund för analysen – jag hade exempelvis haft klarhet i frågan ovan om informanternas spridning. Det rymdes dock inte inom ramarna för detta arbete.

5.3.2 Dataanvändning & analysinnehåll

I behandlingen av den stora mängden data, lade jag stor vikt vid att utföra en transparent och konsekvent bedömning – centrala faktorer som gör studien möjlig att upprepa och dess resultat mer tillförlitliga. En nödvändig åtgärd för det var att bara behandla korrigeringar som rörde den aktuella strukturen: precis som framgick i databehandlingsavsnittet, likställdes korrigeringar av en annan struktur än den avsedda med ingen korrigering. Detta hade alltså goda metodpraktiska grunder, men ännu bättre hade det förstås varit om även dessa korrigeringar på ett systematiskt sätt kunnat inkluderas i analysen, då de också sade någonting om informantens perception. Flera av dem talade som bekant till exempel starkare *mot* perception av strukturen på PT4 än *för* perception av strukturen på PT5. Något som också hade bidragit till analysen är om den kunnat innefatta informanternas understrykningar: det

skulle ge utrymme för ett ”mellanläge”, där informanter kunde visa att de förstod att något saknades eller inte stämde, även om de inte visste exakt vad. Därtill hade det, med tanke på resultaten hos Glahn m.fl. (2001), också varit intressant att undersöka förhållandet mellan perceptionen av pluralkongruens och genuskongruens.

Analysen hade berikats mycket av om jag haft utrymme att analysera de informanter som avviker från mönstret, som Eklund Heinonen (2009) gör. Vidare hade den fått mer tyngd om jag kunnat inkludera alla de informantdata som samlats in: jag *har* data som möjliggör en betydligt mer omfattande analys. I ett framtida arbete vore det till exempel, med tanke på kritiken av grammatikalitetstest som metod ovan, intressant att undersöka om informanternas studiebakgrund (som i någon mån skulle kunna motsvara deras metaspråkliga medvetenhet och vana vid abstrakta resonemang) påverkar deras resultat på testet.

5.3.3 Analysmetod

Att räkna luckor för att mäta implikation tillhör ingen etablerad analysmetod, utan är mitt försök att kvantifiera något som traditionellt bedöms visuellt¹³. Syftet är att enkelt kunna jämföra olika resultat med varandra på ett *konsekvent* sätt. Detta är viktigt: även om sättet att mäta är konsekvent, är det inte för den sakens skull ”objektivt”. För att en analysmetod ska vara relevant, äga validitet, måste den träffa målet – och för det måste vi veta vad målet är. Att det målet inte är självklart, har jag visat genom att till den här analysen presentera två sätt att räkna (absolut antal luckor respektive relativ täthet), som ringar in delvis olika egenskaper hos datan och kompletterar varandra. Det finns säkerligen andra sätt att mäta implikationen, som lägger vikt vid andra faktorer (exempelvis tillskriver vissa PT-nivåer större eller mindre vikt), och dessa två metoder är enbart att betrakta som en skiss. Vilken analysmetod som slutligen visar sig lämpligast för att bedöma graden av implikation på processbarhetsteorins specifika premisser, öppnar jag för framtidens forskning att komma fram till.

¹³ Om än ofta kompletterat med resultatens skalbarhet/reliabilitet, något som inte inkluderats för dessa trappor.

6 Avslutning

Detta arbete har undersökt processbarhetsteorins utvecklingsstadiers tillämpbarhet på grammatisk perception, utifrån frågeställningen: *Följer andraspråksinlärares aktiva och passiva perception av grammatiska strukturer i svenskan en implikationell ordningsföljd?*

Studien undersökte strukturerna presensändelse, preteritumändelse och pluraländelse (PT2), attributiv adjektivkongruens (PT3), inversion (PT4) samt negationens placering i bisatser (PT5). Den har definierat två aspekter av perception, aktiv och passiv, och analyserat dessa utifrån tre kriterier av olika strikthet. Resultatet visar ett tydligt mönster av att flest inlärare förstår strukturer på den lägsta nivån och minst antal inlärare klarar strukturer på den högsta nivån, i såväl aktiv som passiv perception. Det råder en viss grad av implikation mellan utvecklingsstadierna. Implikationen är, enligt bägge sätt att mäta den, som starkast vid det minst strikta kriteriet för perception – alltså det som ligger närmast kärnan i PT, *emergence*. Satt i ett större teoretiskt sammanhang, antyder resultaten som helhet att utvecklingsgångarna av produktion och perception i andraspråksgrammatiken har mycket gemensamt med varandra. Samtidigt uppvisar de tillräckligt stora skillnader för att fortsätta betraktas som två separata system, att studeras i sin egen rätt. Dessa resultat är relevanta för framtida processbarhetsforskning liksom för övrig andraspråksforskning som rör relationen mellan produktion och perception.

Denna studie har även identifierat ett antal metodologiska problem rörande forskning kring utvecklingsstadier i grammatisk perception. Definitionen av perception är ett problem, metoden för att undersöka den ett andra, kriteriet för uppnådd perception ett tredje och sättet att sedan mäta graden av implikation ett fjärde. För att få klarhet i dessa krävs fortsatt forskning om både metoder och grammatiska utvecklingsstadier i andraspråksinläringen.

Referenser

- Brown, R. 1973. *A first language: the early stages*. London: Allen & Unwin
- Buyl, A. 2010. *The development of receptive grammar knowledge in English as a second language: a cross-sectional study*. Bryssel: Vrije Universiteit Brussel
- Buyl, A. & Housen, A. 2013. Testing the applicability of PT to receptive grammar knowledge in early immersion education. I: Flyman Mattson, A. & Norrby, C. (red.), *Language acquisition and use in multilingual contexts: theory and practice*. Lund: Lund University Press
- Buyl, A. & Housen, A. 2015. Developmental stages in receptive grammar acquisition: A processability theory account. *Second language research*, 31(4), 523–550
- Degrenius, J. 2011. *Processningskapacitet och grammatisk förståelse*. Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet
- Flyman Mattsson, A. 2016. Att lära ut vad inlärare kan lära in: om grammatisk utveckling hos andraspråksinlärare. I: Kindenberg, B. (red.) *Flerspråkighet som resurs. Symposium 2015*. Stockholm: Liber
- Flyman Mattsson, A. & Håkansson, G. 2010. *Bedömning av svenska som andraspråk – en analysmodell baserad på grammatiska utvecklingsstadier*. Lund: Studentlitteratur
- Glahn, E., Håkansson, G., Hammarberg, B., Holmen, A., Hvenekilde, A., & Lund, K. 2001. Processability in Scandinavian second language acquisition. *Studies in second language acquisition*, 23(3), 389-416
- Hulstijn, J. H. 2015. Discussion: How different can perspectives on L2 development be? *Language learning*, 65(1), 210-232
- Håkansson, G. 2000. Svenska som förstaspråk och andraspråk – likheter och skillnader. I: Åhl, H. (red.), *Svenskan i tiden – verklighet och visioner*. Stockholm: HLS
- Keatinge, D. & Keßler, J-U. 2009. The acquisition of the passive voice in English as a foreign language: production and perception. I: Keßler, J-U. & Keatinge, D. (red.) *Research in second language acquisition: empirical evidence across languages*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars

- Larsen-Freeman, D. 1975. The acquisition of grammatical morphemes by adult ESL Students. *TESOL Quarterly*, 9, 409–419
- Larsen-Freeman, D. 2002. Making sense of frequency. *Studies in second language acquisition*, 24, 275–85
- Levelt, W. J. M. 1993. Language use in normal speakers and its disorders. I: Blanken, G. (red.) *Linguistic disorders and pathologies: an international handbook*. Berlin: de Gruyter
- Meisel, J., Clahsen, H. & Pienemann, M. 1981. On determining developmental stages in natural second language acquisition. *Studies in second language acquisition* 3, 109–135
- Philipsson, A. 2007. *Interrogative clauses and verb morphology in L2 Swedish: theoretical interpretations of grammatical development and effects of different elicitation techniques*. Stockholm: Centrum för tvåspråkighet, Stockholms universitet
- Pienemann, M. 1998. *Language processing and second language development*. Amsterdam: Benjamins
- Pienemann, M. 2007. Processability theory. In VanPatten, B. & Williams, J. (red.), *Theories in second language acquisition: an introduction*. New York, NY: Routledge
- Pienemann, M. & Håkansson, G. 1999. A unified approach toward the development of Swedish as L2: a processability account. *Studies in second language acquisition* 21, 383–420
- Rahkonen, M. & Håkansson, G. 2008. Production of written L2-Swedish: processability or input frequencies? I: Keßler, J.-U. (red.) *Approaches to second language development and second language learning*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars
- Skolverket. 2007. *Gemensam europeisk referensram för språk*
- Skolverket. 2009. *Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare – kursplan och kommentarer*
- Smolensky, P. 1996. On the comprehension/production dilemma in child language. *Linguistic inquiry*, 27, 720–731
- Spinner, P. 2013. Language production and reception: a processability theory study. *Language learning*, 63, 704–739

Straight, S. 1976. Comprehension versus production in linguistic theory. *Foundations of language*, 14, 525–540

White, L. 1991. Second language competence versus second language performance: UG or processing strategies? I: Eubank, L. (red.), *Point counterpoint: universal grammar in the second language*. Amsterdam: John Benjamins

Bilagor

Bilaga 1. Instruktion

Test för att hjälpa Malin

- Du ska läsa meningar på svenska.
- Om du tycker att språket är bra – man kan skriva så på svenska – svara **Rätt**
- Om du tycker att språket är dåligt – man kan inte skriva så på svenska –
svara **Fel** och stryk under felet och skriv rätt ord på raden under.
- Om du inte vet, svara **Jag vet inte**

Kom ihåg: du ska tänka på språket, inte informationen! Det finns 32 meningar. Du får inte prata eller använda telefonen eller titta på en kompis papper.

Bilaga 2. Medgivande

Mitt OK

Namn: _____

Födelsedatum: _____

Jag förstår...

...vad jag ska göra i studien

...att studien tar ungefär 1 timme att göra

...att jag inte måste göra studien och att jag kan sluta när jag vill

...att mina svar hjälper Malin med hennes skolarbete

...att bara Malin och hennes lärare får veta mitt namn

Signatur

Datum

Frågor?

Kontakta Malin: malin.duveblad.881@student.lu.se , 073-XXXXXXX

Eller kontakta Malins lärare på Lunds Universitet: anna.flyman_mattsson@nordlund.lu.se

Bilaga 3. Informantformulär

Kön: man kvinna

Hur gammal är du? (Ex: 33 år) _____

Hur gammal var du när du kom till Sverige? (Ex: 29 år) _____

Hur länge har du bott i Sverige? (Ex: 3 år, 8 månader) _____

Har du bott i Danmark eller Norge?

- Nej
 Ja – Hur länge? (Exempel: 7 månader) _____

Hur länge har du studerat sfi? (Ex: 1 år, 5 månader) _____

Vilket språk talar du bäst? (Ex: arabiska) _____

Hur mycket använder du det svenska språket i din vardag (utanför sfi)?

Aktivitet	Timmar per dag
Läser svensk tidning eller bok	
Använder facebook, mail, chatt, SMS etc på svenska	
Tittar på svensk TV/film, lyssnar på svensk radio/musik	
Pratar svenska med familj, vänner, grannar, personer på dagis/skola etc	
Pratar svenska med personer på jobbet	

Vilken kurs studerar du nu på sfi? A B C D

Vilken studieväg går du på sfi? (Fråga din lärare!) 1 2 3

Bilaga 4. Test

1. Imorgon ska barnen gå till parken.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
2. Tre glad hundar leker.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
3. På torsdag ska hon handla mat.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
4. Hon vill köra taxi, om hon får inte jobb som lärare.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
5. Mannen köper en tidning varje dag.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
6. Mannen köpa sju bananer igår.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
7. De har ett trevligt vardagsrum.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
8. I framtiden hon vill arbeta som läkare.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
9. Flickan titta på TV varje kväll.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
10. Hon tittar på ett roligt TV-program.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
11. Tre kompisar sitter i soffan.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			
12. Om jag dricker inte kaffe, blir jag trött.	Rätt	Fel	Jag vet inte
_____			

13. När hon inte jobbar, spelar hon fotboll. Rätt Fel Jag vet inte

14. Pojken äter ett grönt äpple. Rätt Fel Jag vet inte

15. Nu ska flickan gå till skolan. Rätt Fel Jag vet inte

16. I Sverige det är kallt på vintern. Rätt Fel Jag vet inte

17. Det finns grön bussar i Landskrona. Rätt Fel Jag vet inte

18. I Landskrona det finns många snälla människor. Rätt Fel Jag vet inte

19. Två bil kör på vägen. Rätt Fel Jag vet inte

20. Om du inte vill komma på festen, kan du stanna hemma. Rätt Fel Jag vet inte

21. Pojken har en granne som han inte gillar. Rätt Fel Jag vet inte

22. Hon bor i ett gul hus. Rätt Fel Jag vet inte

23. Lärare är ett viktigt arbete. Rätt Fel Jag vet inte

24. Ett stor glas Coca-Cola står på bordet. Rätt Fel Jag vet inte

25. Flickan har tre bollar. Rätt Fel Jag vet inte

26. Ibland besöker jag min kusin. Rätt Fel Jag vet inte

27. Om det regnar aldrig, dör alla blommor och träd. Rätt Fel Jag vet inte

28. Igår jag studerade hela kvällen. Rätt Fel Jag vet inte

29. När han är inte i skolan, träffar han vänner. Rätt Fel Jag vet inte

30. Jag är hemma, eftersom vi inte har skola idag. Rätt Fel Jag vet inte

31. Kvinnan pratade med sin mamma i telefon igår. Rätt Fel Jag vet inte

32. Mannen har tre hund. Rätt Fel Jag vet inte
